

Л. Я. ДЕМЧЕНКО*
ДУШЕЮ, СЕРЦЕМ
І РОЗУМОМ
ЛЮБОВ ГІСЦОВА
ЗАВЖДИ В АРХІВІ

Виповнилося 75 років від дня народження та 58 років трудової діяльності відомого історика-архівіста, колишнього директора Центрального державного історичного архіву України, м. Київ (1977–1999) Любові Захарівни Гісцової.

Народилася Л. Гісцова у м. Баку 7 вересня 1937 р. у родині робітників. 1941 р. маленькою дівчинкою разом із матір'ю приїхала в Україну до родичів, де їх застала війна. Під час війни батько пропав безвісти, тож після звільнення України вирішили до Баку не повертатися і оселилися в Києві. Після закінчення київської середньої школи № 6 у 1954 р. почала працювати в Центральному державному архіві кінофотофонодокументів УРСР, і відтоді архівна справа – це постійна й улюблена сфера діяльності Любові Захарівни Гісцової. З червня 1959 р. новим місцем її роботи став Центральний державний історичний архів УРСР у м. Києві. З цією установою пов'язане все її життя, тут нею пройдено шлях від архіваріуса до директора архіву. Послужний список Любові Захарівни є напрочуд коротким: ст. архіваріус (1959–1961); науковий співробітник (1961–1963); ст. науковий співробітник (1966–1967); начальник відділу давніх актів (1967–1970); заступник директора архіву (1970–1977), директор ЦДІА УРСР у м. Києві (1977–1999). Але за кожним коротким записом у трудовій книжці – роки й десятиліття наполегливої й натхненої праці. Не полишаючи улюбленої роботи, здобула блискучу освіту: 1962 р. закінчила заочне відділення Московського державного історико-архівного інституту.

Початок роботи молодій архівістці в ЦДІАК УРСР припав на непрості повоєнні роки, коли перед архівом постало завдання привести в порядок своє господарство. Любов Захарівна займалася впорядкуван-

Л. З. Гісцова в робочому кабінеті.
 Грудень 1998 р.
 ЦДКФФА України
 ім. Г. С. Пшеничного, од. зб. 0-218479.

* Демченко Людмила Ярославівна – заступник директора Центрального державного історичного архіву України, м. Київ.

ням фондів, описуванням розсипу документів Кременецького земського суду XVI–XVII ст. та підготовкою їх до видання. Безпосередня робота з історичними документами XVI – початку XX ст., що зберігалися в архіві, дозволила опанувати основи архівознавства й джерелознавства, набуті безцінних практичних навичок і знань з археографічного опрацювання, наукового описування, палеографічного дослідження, текстологічної критики тексту.

У 60-х роках XX ст. Любов Захарівна активно включилася у розпочату у відділі давніх актів масштабну роботу з підготовки до видання документів ф. 229, Архів Коша Нової Запорозької Січі. Упродовж кількох років (1966–1972) “давники” виявляли документи у сховищах Москви і Ленінграда. Було складено хронологічний покажчик до фонду, взято на облік увесь масив запорозьких документів, що містяться в інших фондах архіву. На початку 1970-х архівісти вперше відчували на собі результати зміни ідеологічної парадигми: доба хрущовської відлиги завершилася, усі роботи з козацькими документами було згорнуто. Але захоплення історією Гетьманщини й Запорозької Січі залишилося у Любові Захарівні на все життя.

Цей час позначений також активною участю архівістів у підготовці унікального за масштабом та значущістю видання – “Історія міст і сіл Української РСР” у 26-ти томах. Досконале знання складу і змісту фондів архіву дозволило Л. З. Гісцовій внести значний вклад у справу якнайширшого використання документів архіву при підготовці авторськими колективами нарисів і довідок: вона надавала консультації щодо розшуку й використання необхідних документів, допомагала авторам читати документи XVI–XVIII ст., проводила велику роботу зі звірки посилок на архівні фонди. Зрештою копітка праця багатьох науковців та архівістів увінчалася виходом у світ видання, що стало найповнішим літописом населених пунктів України. За роботу над підготовкою “Історії міст і сіл України” Л. З. Гісцову нагороджено Грамотою Президії Верховної Ради Української РСР (1975).

Уже на посаді начальника відділу давніх актів Любов Захарівна здійснювала методичне забезпечення та брала активну участь в удосконаленні описів і каталогізації документів фондів Гетьманщини – Генеральної військової канцелярії, Київської губернської канцелярії та ін. Не залишилась осторонь і від розроблення важливої і складної в науковому сенсі проблеми – історії державних установ XVI – початку XX ст., що діяли на Україні. Для довідника, який, до речі, досі не побачив світ, нею написані розділи про судові і поштові установи Гетьманщини; російські місцеві адміністративні та військові установи в Україні XVIII ст.

Очоливши у 1977 р. архів, Любов Захарівна спрямовувала свої організаторські здібності і набутий досвід на реалізацію головних завдань

Начальник Головархіву України О. Г. Мітюков вручає Л. З. Гісцовій
бронзову медаль ВДНГ СРСР. Лютий 1985 р.
ЦДКФФА України ім. Г. С. Пиєничного, од. зб. 0-157000-1.

архівної справи, приділяла велику увагу забезпеченню зберігання документів та їхньому обліку, формуванню та розвитку науково-довідкового апарату архіву, його комплектуванню, створенню колекцій мікрофільмів джерел з історії України XVI – початку XX ст., виявлених в інших архівосховищах, використанню та публікації документів, науково-дослідній та методичній роботі, розвитку та зміцненню матеріально-технічної бази установи, вихованню високопрофесійних спеціалістів. Успішній роботі сприяли вимогливість як до себе, так і оточуючих, наполегливість у досягненні поставленої мети, вміння критично оцінити ситуацію.

У середині 80-х Любов Захарівна стала одним з ініціаторів виявлення профільних документів у польських архівах і, перебуваючи у відрядженнях від Головархіву УРСР у Варшаві, започаткувала поповнення колекцій архіву копіями польських документів з історії України. Загалом цей напрямок роботи весь час був у полі зору директора; завдяки цьому нині в архіві зібрано чималу колекцію мікрофільмів профільних документів з архівосховищ Москви, Ленінграда, Мінська, Вільнюса, Варшави, Кракова.

У 70-х – 80-х роках Любов Захарівна здійснювала керівництво й видавничою діяльністю архіву, визначену Головархівом УРСР на багато років вперед – підготовкою до видання серійних збірників з історії селянського і робітничого рухів на Україні середини XVIII – початку XX ст. (саме ця тематика заступила тоді згорнуті проекти 50-х –

Засідання редколегії збірника “Робітничий рух на Україні”.
Головує Л. З. Гісцова. 1988 р.
ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, од. зб. 0-169414-1.

60-х років з історії козацтва й Гетьманщини і взагалі, будь-які роботи з актуалізації документального масиву XVI–XVIII ст.). Зокрема, вона стала упорядником низки документальних видань: “Селянський рух на Україні. Середина XVIII – перша чверть XIX ст.” (К., 1978); “Зародження робітничого класу на Україні (середина XVIII ст. – 1826 р.)” (К., 1982); “Селянський рух на Україні. 1826–1849 рр.” (К., 1985); “Робітничий рух на Україні. Становище та боротьба робітничого класу. 1861–1884” (К., 1986); “Селянський рух на Україні. 1850–1861 рр.” (К., 1988).

Наприкінці 80-х – на початку 90-х років Любов Захарівна опинилася у вирі процесів відродження археографічної діяльності. В умовах загального піднесення вона бере активну участь у таких видавничих проектах, як “Описи Київського намісництва 70–80-х рр. XVIII ст.” (К., 1989); “Книга Київського підкоморського суду (1588–1644)” (К., 1991), не полишаючи роботи над серійними виданнями попередньої доби (у 1990–1993 рр. виходять друком “Селянський рух на Україні. 1569–1647 рр.” та “Робітничий рух на Україні. 1885–1894 рр.”).

1992 р. за її ініціативою та безпосередньою участю відновлюється робота над масштабним археографічним проектом – підготовкою корпусного видання “Архів Коша Нової Запорозької Січі. 1734–1775”. Нині, завдяки передусім зусиллям Любові Захарівни перевидано доповнений опис документів фонду (К., 1994) та видруковано п’ять томів корпусу, підготовлено до друку ще два томи. Опублікований масив до-

Л. З. Гісцова з делегацією американських архівістів під час відвідання архіву. Лютий 1989 р. ЦДКФФА України ім. Г. С. Пишеничного, од. зб. 2-146152.

кументів розкриває яскраву картину повсякденного життя на Запорозжжі, подає реєстри козаків, зокрема тих, котрі перебували на промислах і в паланках, відомості про чисельність Війська, взаємовідносини запорожців із Гетьманською Україною, Польщею, Росією, Кримським ханством та Туреччиною, їх розвідувальну діяльність, стосунки з місцевими жителями тощо.

Любов Захарівна виступила автором понад 40 цікавих оглядів фондів, статей та добірок документів, що відзначаються високим професіоналізмом, глибоким знанням джерел й історіографії та логічністю викладу матеріалу. Упродовж багатьох років вона була членом редколегії журналу “Архіви України”.

За майже чверті століття, коли Л. З. Гісцова очолювала архів, в установі зросла ціла плеяда відомих нині архівістів і вчених – архівознавців, джерелознавців, археографів, істориків історії України (серед них – В. С. Шандра, Г. В. Боряк, І. Б. Гирич, В. С. Страшко, О. В. Музичук, В. М. Кравченко, а також автор цієї публікації та ін.). Усі вони, розпочавши свій шлях як архівісти у 1970-х – 1980-х рр., нині активно працюють на ниві різних галузей історичної науки.

У своїй роботі Любов Захарівна завжди керувалася насамперед заходами наукової етики, фаховості та відповідальності, вона й донині вирізняється доброзичливим ставленням до колег і наукової молоді, тактовністю і повагою у взаєминах. Водночас – це надзвичайно скромна і м’яка людина, яка щедро ділиться з молоддю своїми ідеями та багатим архівним досвідом, а також чуйна й любляча мама й бабуся.

Багаторічну й сумлінну працю ювілярки оцінено низкою державних нагород і відзнак – бронзовою медаллю ВДНГ СРСР, медалями

“Ветеран праці”, “До 1500-ліття м. Києва”, знаками “Отличник архивного дела”, “Почесний архівіст України”.

1998 р. їй присвоєно звання Заслужений працівник культури України. За вагомий особистий внесок у збереження вітчизняної архівної спадщини, багаторічну сумлінну працю та високий професіоналізм у 2002 р. Любов Захарівну нагороджено орденом княгині Ольги III ступеня.

Свій ювілей Любов Захарівна зустрічає в доброму здоров’ї і з планами щодо подальшої участі в підготовці її улюбленого археографічного проекту – документального корпусу “Архів Коша Нової Запорозької Січі”.

Колеги, учні і послідовники щиро вітають ювілярку з днем народження. Прийміть, шановна Любове Захарівно, поздоровлення і побажання міцного здоров’я, бадьорості, гарного настрою, натхнення, нових творчих здобутків!